

Arp, creador de noves aparenances i formes

L'exposició "Arp, invenció de la forma" acosta per primera vegada a Barcelona la millor obra d'aquest geni de l'art abstracte, precursor, juntament amb Tristan Tzara i Hugo Ball, del moviment dadà. Tot i ser considerat un escultor, Arp va treballar formes ben diverses. Ara, i fins el 24 de febrer, la Fundació Joan Miró en fa una repassada.

Una mostra retrospectiva que reuneix fins 140 obres de Hans (Jean) Arp (1886-1966) es podrà veure per primera vegada a Barcelona a partir d'aquesta setmana i fins el 24 de febrer del 2002. El lloc: la Fundació Joan Miró (amb el patrocini del BBVA). La comissària: Maria Lluïsa Borràs. El fil conductor de la mostra: la investigació sobre la forma i la defensa de l'art abstracte.

El títol de l'exposició, "Arp, invenció de la forma", vol ser, segons explica la comissària en el text que figura en el catàleg, un homenatge a la memòria del mai prou valorat Sebastià Gasch. I, en efecte, Maria Lluïsa Borràs transcriu el que deia Gasch sobre Arp a la revista *Mirador* (núm. 187, novembre 1932): "La pura creació de l'esperit només la trobem en algunes coses, poques. De manera absoluta només ens interessen els objectes de Joan Miró, dels quals Carlo Einstein diu que creen una nova mitologia, les escultures de Hans Arp, arquetip d'una depuració plàstica comovedora, i els objectes poètics d'Alberto Giacometti". I més endavant afegeix Gasch (Arp havia visitat Barcelona) que "les seves escultures assoleixen una depuració plàstica que pocs artistes han aconseguit i són pura creació, com ho és una flor o una fruita. Pura invenció de formes. Mai no arbitràries ni grautütes. Arp és més important que no sembla. Les seves obres obeeixen lleis que no tenen res a veure amb les lleis lògiques del cubisme, que eren lleis mortes. Al contrari, les lleis d'Arp són lleis vives. Titula moltes de les seves obres "Objectes disposats segons la llei de l'atzar". El cor té raons que la raó no comprèn, deia Pascal. Parodiant-lo, l'atzar té raons que la raó no comprèn.

L'ordenació de l'exposició no s'ha fet seguint un criteri cronològic, sinó a partir dels mecanismes de creació emprats per l'artista. Des d'aquest punt de vista és que s'ha pres la decisió de distribuir les cent i escaig de peces exposades en cinc apartats tot començant pels anys de Zuric i el Cabaret Voltarie (decorat per Arp) on es va fundar l'any 1916 el moviment dadà amb Hugo Ball, Tristan Tzara i Richard Huelsenbeck i el mateix Arp. Aquests cinc apartats són "Geometries", "Automatismes i atzar", "Metamorfosis", "Formes lúdiques" i "La forma pura. Abstraccions". Aquesta divisió no vol dir pas que cadascuna de les peces que s'exposen pertanyin a un dels cinc dominis de forma exclusiva –això aniria en contra de l'esperit que anima l'obra d'Arp sempre reticent a tancar-se en una única forma compositiva–, sinó que es ben possible de trobar-hi incorporats a una peça elements de la resta dels apartats. Veiem ara en què consisteixen cadascuna d'aquestes divisions. Les "Geometries" són formes que es generen a partir de l'estructuració de l'espai, d'una gran sobrietat i que limiten el color al blanc, negre, gris i ocre. Aquí es deixa sentir la influència de Sophie Taeuber (més endavant la seva esposa), de Mondrian i Theo van Doesburg. Tocant a l'"Automatisme i la incorporació de l'atzar" val a dir que és l'aportació d'Arp al dadanisme, a l'exploració del subconscient. Però mentre que Tzara mai no va intentar controlar-lo, Arp volia esbrinar en què consistia i quines eren les regles de l'atzar. La poesia hi representa un paper important i la seva obra s'avança al famós text de Breton i Soupault, *Champs magnétiques* (1919). En l'apartat de les "Metamorfosis", Arp

Croissance, feta entre 1938 i 1960; una de les escultures que acull ara la Fundació Miró.

Souvenir du pays d'Heracles, del 1954, palesa la diversitat de formes creatives de l'artista.

Arp era marginat per ser considerat un contestatari. Li van denegar la nacionalitat suïssa, tot i la intervenció de Herman Hesse en favor seu

pren com a model la natura i el seu cicle vital: germinació, desenvolupament, maduresa i decadència. Al començament Arp prenia per a cada obra una nova forma, més tard prendrà com a punt de partida un fragment d'una obra anterior. Les "Formes lúdiques" introdueixen el gust per la broma i l'humor, també hi és perceptible la incorporació d'elements figuratius (éssers o objectes) de la vida de cada dia i mitjançant els quals combat "la seriositat de la cerca de la puresa formal". Finalment, a "La forma pura" hi trobem la reivindicació de l'abstracció, que és una de les constants del grup de Zuric. A diferència de Picabia, que només s'interessava per les màquines, Arp introdueix formes d'organismes unicel·lulars a través dels quals suggereix la idea de flux constant, una "energia dinàmica" que remet a l'origen de la vida. Tal com diu Maria Lluïsa Borràs, "la serenitat, que junta-

ment amb l'harmonia i l'equilibri era un dels seus trets distintius, l'inclinava a cercar la forma pura".

Tot i que Arp és considerat com un escultor, la seva expressió artística va assolir altres formes creatives com ara el dibuix, el gravat, el collage, els papers *déchirés*, els relleus en fusta i la poesia. També cal recordar que el guix el fascina i que la seva obra no conserva cap relació amb l'escultura tradicional feta amb aquesta matèria. Les seves obres en marbre, pedra o granit, es basen sempre en el model d'algun dels seus guixos. El mateix es pot dir dels bronzes, que no passaven mai de tres o cinc exemplars i que sempre volia que es fessin a la cera perduda, procediment que no malmet el guix. La recerca de materials insòlits que no tinguessin res a veure o no estiguessin marcats per la tradició va ser una constant de la seva trajectòria.

Durant molt temps Arp va ser marginat perquè se'l tenia per un inconfornista i un contestatari. Tant és així que les autoritats suïsses van denegar-li la nacionalitat malgrat la intervenció de l'escriptor Hermann Hesse en favor seu. L'assenyada i tranquil·la Confederació Helvètica el considerava –eren els primers anys vint– "un desequilibrat" i per tant "un subjecte indesitjable". Com a bon marginal, doncs, el reconeixement li va arribar tard. No va ser fins l'any 1954 que la Biennal de Venècia va reconèixer la seva tasca atorgant-li el Gran Premi Internacional d'Escultura. Tenia seixanta-vuit anys. En aquesta mateixa biennal, Max Ernst va rebre el premi de pintura i Joan Miró el de gravat. Hélène Burckhardt, secretaria d'Arp l'any 1947, recorda una visita de Miró a la casa d'Arp a París i que tots dos es van divertir d'allò més fent plegats un quadre, avui desaparegut.

El reconeixement d'Arp no sembla que sigui del tot aliè al fet que l'any 1949 el pintor nord-americà Robert Motherwell estava preparant el llibre *The Dada Painters and Poets, an Anthology*, que va fer redescobrir als anys 50 i 60 el moviment dadà. Motherwell es reunia a la llibreria novaioquesa Wittenborn & Schultz amb els amics d'Arp refugiats del nazisme, i amb els quals es tornaria a retrobar arran de la seva primera exposició individual a Amèrica: Hans Richter, Marcel Duchamp, Max Ernst, André Breton, Man Ray, Josef Albers, Laszlo Moholy-Nagy i Mies van der Rohe. A la seva mort, Patrick Waldberg escriu: "Amb Arp, ens deixa una parcel·la valuosa de la tendresa humana i de la poesia veritable [...] Pierrot lunar i funàmbul ambulat, Arp tenia el do de copsar la comicitat de les petites circumstàncies de la vida i d'extreure'n una mena de quinta essència. [...] Tenia un poder de simplificació capaç d'engendrar la sorpresa i la riàlia, però també l'emoció i la joia. Amb el material més humil, papers estriats, cartons retallats o foradats, fustes acoblades i clavades, va saber prodigar-nos un art igual en evidència als moments més grans de la bellesa plàstica."

Marc Soler